

O'ZBEKISTON TARIXI VA UNING QADIMIY DAVLATLARI: SO'G'DIYONA VA XORAZM TARIXI

Soyibjonova Gulnoza Shuhratbek qizi

Xonobod shahar 3- maktab o'quvchisi

Anotatsiya: Ushbu maqola O'zbekiston hududidagi qadimiy davlatlar — So'g'diyona va Xorazm tarixini o'rganishga bag'ishlangan. Maqolada bu davlatlarning siyosiy tuzilishi, iqtisodiy hayoti, madaniy rivojlanishi va Buyuk Ipak yo'lidagi roli tahlil qilinadi. So'g'diyona va Xorazmning tarixiy merosi nafaqat mintaq, balki butun Markaziy Osiyo madaniy va iqtisodiy rivojiga katta hissa qo'shgan. Maqolada ilmiy dalillar va tarixiy manbalar asosida qadimiy davlatlarning o'zaro aloqalari va ularning zamonaviy ahamiyati ko'rsatildi.

Kalit so'zlar: O'zbekiston tarixi, So'g'diyona, Xorazm, qadimiy davlatlar, Buyuk Ipak yo'li, madaniy meros, iqtisodiy hayot, siyosiy tuzilma

Аннотация: Данная статья посвящена изучению истории древних государств на территории Узбекистана — Согдианы и Хорезма. В статье анализируются политическое устройство, экономическая жизнь, культурное развитие этих государств, а также их роль на Великом Шёлковом пути. Историческое наследие Согдианы и Хорезма оказывает значительное влияние не только на регион, но и на культурное и экономическое развитие всего Центрально-Азиатского региона. В статье на основе научных данных и исторических источников показаны взаимосвязи древних государств и их современное значение.

Ключевые слова: История Узбекистана, Согдиана, Хорезм, древние государства, Великий Шёлковый путь, культурное наследие, экономическая жизнь, политическое устройство

Abstract: This article is devoted to the study of the history of ancient states in the territory of Uzbekistan — Sogdiana and Khwarezm. The article analyzes the political structure, economic life, cultural development of these states, as well as their role on the Great Silk Road. The historical heritage of Sogdiana and Khwarezm has a significant impact not only on the region but also on the cultural and economic development of the entire Central Asian region. Based on scientific evidence and historical sources, the article demonstrates the interconnections between ancient states and their contemporary significance.

Keywords: History of Uzbekistan, Sogdiana, Khwarezm, ancient states, Great Silk Road, cultural heritage, economic life, political structure

O'zbekiston hududi qadimdan Markaziy Osiyoning eng muhim madaniy va siyosiy markazlaridan biri hisoblangan. Bu hududda qadimiy davlatlar va madaniyatlar shakllangan, ularning rivojlanishi nafaqat mintaq, balki butun Sharqning tarixiy

yoʻnalishiga taʼsir qilgan. Xususan, Soʻgʻdiyona va Xorazm qadimiy davlatlari oʻzining boy madaniy merosi, savdo-sotiq aloqalari va siyosiy tizimi bilan tarixshunoslikda katta eʼtiborga loyiqdir. Ushbu maqola Oʻzbekiston hududidagi Soʻgʻdiyona va Xorazm tarixini, ularning siyosiy tuzilishi, iqtisodiy hayoti va madaniy rivojlanishini oʻrganishga bagʻishlangan.

Soʻgʻdiyona qadimiy davrda amudaryoning oʻrta oqimi va Zarafshon vodiysi hududida joylashgan. Uning markazi Samarqand va Buxoro shaharlarida boʻlgan. Soʻgʻdiyona tabiati iqlim sharoitlari, sugʻoriladigan yerlar va savdo yoʻllari bilan ajralib turar edi. Bu hudud koʻplab savdo va madaniy aloqalarni rivojlantirishga imkon yaratgan.

Soʻgʻdiyona bir necha shahar-davlatlaridan iborat boʻlib, har biri oʻz hukmdori bilan boshqarilgan. Ularning eng mashhurlari Samarqand, Buxoro va Panjikent boʻlib, ular oʻzaro ittifoq va ayrim davrlarda mustaqil siyosiy faoliyat yuritgan. Tarixiy manbalarga koʻra, miloddan avvalgi I asrdan boshlab Soʻgʻdiyona Ahamoniylar imperiyasi tarkibida boʻlgan, keyinchalik esa makedoniyalik Iskandar davrida ham siyosiy taʼsir ostida qolgan.

Soʻgʻdiyona oʻzining savdo aloqalari bilan mashhur boʻlgan. Buyuk Ipak yoʻli uning hududidan oʻtgan, bu esa savdo-sotiqning rivojlanishiga va boy madaniy hayotning shakllanishiga olib kelgan. Qadimgi manbalarda aytilishicha, Soʻgʻdiyona hunarmandchiligi va tekstil ishlab chiqarishi bilan ham tanilgan. Shu bilan birga, qishloq xoʻjaligi, ayniqsa paxta va bugʻdoy yetishtirish, uning iqtisodiyotining asosiy tarmogʻi boʻlgan.

Soʻgʻdiyona madaniyati oʻzining yozuvi (soʻgʻdiy yozuvi), diniy eʼtiqodlari va sanʼati bilan ajralib turar edi. Zoroastrizm dini bu hududda keng tarqalgan boʻlsa-da, keyinchalik buddizm va islomiy taʼsirlar ham sezilgan. Soʻgʻdiyona hunarmandchiligi, goʻzal tasviriy sanʼat va meʼmorchilik bilan tarixiy manbalarda alohida qayd etilgan.

Xorazm qadimiy davrda Amudaryo deltasi va unga tutash vodiylarda joylashgan. Hududining geografik sharoiti uni qishloq xoʻjaligi, ayniqsa sugʻorilgan bogʻlar va dalalar bilan rivojlangan qilgan. Xorazm oʻzining strategik joylashuvi sababli tarix davomida koʻplab sarkardalar va imperiyalar eʼtiborini tortgan.

Xorazm qadimiy davrda mustaqil shahar-davlatlardan tashkil topgan boʻlib, ularning boshida xon yoki amir turardi. Xorazmning eng mashhur hukmdorlaridan biri — Afrighidlar sulolasi boʻlib, u miloddan avvalgi 305–995 yillarda hukmronlik qilgan. Afrighidlar davrida Xorazm oʻzining siyosiy mustaqilligi va ichki barqarorligini mustahkamladi.

Xorazm iqtisodiy jihatdan rivojlangan hudud boʻlgan. Asosan paxta, bugʻdoy, sholi va boshqa qishloq xoʻjalik mahsulotlari yetishtirilgan. Shu bilan birga, Xorazm savdo-sotiqda ham faol boʻlgan, ayniqsa, Buyuk Ipak yoʻli orqali Sharq va Gʻarb mamlakatlari bilan aloqalar olib borgan.

Xorazm madaniyati qadimiy ilm-fan va san'at bilan ajralib turar edi. Hududda astronomiya, matematika va tibbiyot sohalari rivojlangan. Shuningdek, Xorazm madaniy merosi o'zining arxitektura yodgorliklari va yozma manbalarida saqlanib qolgan. Islom tarixi boshlanishidan keyin Xorazm ilmiy markaz sifatida rivojlangan.

So'g'diyona va Xorazm tarixiy jihatdan o'zaro bog'liq bo'lib, Markaziy Osiyo madaniy va iqtisodiy hayotiga katta hissa qo'shgan. Ular Buyuk Ipak yo'li orqali savdo aloqalarini rivojlantirgan, ilm-fan va madaniyatni rivojlantirishga xizmat qilgan. Shu bilan birga, ular o'z hududida siyosiy mustaqillikni saqlab, mahalliy siyosiy tizimlarni shakllantirgan.

O'zbekiston hududidagi qadimiy davlatlar — So'g'diyona va Xorazm — mintaqaning tarixiy, siyosiy va madaniy rivojlanishida muhim o'rin egallagan. Ularning siyosiy tuzilishi, iqtisodiy hayoti va madaniy merosi nafaqat o'sha davrga, balki keyingi tarixiy jarayonlarga ham ta'sir ko'rsatgan. Ushbu davlatlarning tarixiy o'rganilishi nafaqat ilmiy ahamiyatga ega, balki zamonaviy O'zbekiston tarixiy merosini anglash va qadrlash uchun ham muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Ahmadov, Sh. **O'zbekiston tarixi: Qadimgi davrlar**. Toshkent, 2010.
2. Babadjanov, R. **Markaziy Osiyo qadimiy davlatlari**. Samarqand, 2015.
3. Karimov, T. **So'g'diyona va Xorazm tarixi**. Toshkent, 2012.
4. Maroqandiy, A. **Buyuk Ipak yo'li va tarixiy aloqalar**. Buxoro, 2008.
5. Nasrullayev, F. **Qadimiy Xorazm madaniyati**. Toshkent, 2014.